

אוצרות הגאולה

עיונים וביאורים בדברי הרמב"ם
על ימות המשיח והגאולה העתידה

ה

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-3745979
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' ליב רבינוביץ

שני תקופות בימות המשיח

שינוי מנהגו של עולם בארץ ישראל בלבד? / "זכתתו חרבותם לאתים" – יתקיים כפשוטו? / אילני סרק יעשו פירות – משל הוא? / בין נבואות ויעודים על משיח עצמו ליעודים על ימות המשיח בכלל / תקופת "עולם כמנהגו נוהג" ותקופת "שינוי מנהגו של עולם"

- ביאור מקיף בשיטת הרמב"ם בפירוש היעודים שנאמרו על הגאולה אם הם בדרך משל או כפשוטו -

שינוי מנהגו של עולם – בארץ ישראל בלבד?

בפיי"ב מהלכות מלכים (ה"א) כתב הרמב"ם: "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעי' (יא, ו) "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ" משל וחידה. ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב וכנמר, שנאמר "זאב ערבות ישדדם ונמר שוקד על עריהם" (ירמ' ה, ו), ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל, שנאמר "וארץ כבקר יאכל תבן" (ישעי' שם, ז), וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר הי' משל ומה ענין רמזו בהן". וממשיך בה"ב: "אמרו חכמים (ברכות לז, ב), אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד".

ובראב"ד על אתר השיג עליו וז"ל: "והלא בתורה (בחוקתי כו, ו) והשבתי חי' רעה מן הארץ" (וראה גם ראב"ד בהל' תשובה פ"ח ה"ב). היינו, שכיון שמקרא מלא דיבר הכתוב שיושבתי החיות

הרעות מן הארץ, היאך כתב הרמב"ם שלא "יהי' שם חידוש במעשה בראשית" ו"עולם כמנהגו נוהג"?

וברדב"ז (על אתר) כתב ליישב שיטת הרמב"ם: ש"מה שראוי להאמין בזה שהדברים הם גם כפשוטם בארץ ישראל, כדכתיב (ישעי' יא, ט) "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ" - הארץ הידועה. וכן "והשבתי חי' רעה מן הארץ", אבל בשאר ארצות, עולם כמנהגו נוהג, והכתובים הם משל, שכן כתוב "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" (ישעי' ב, ד), ובארץ ישראל יתקיים הפשט והמשל". והיינו, שהרדב"ז מבאר שיטת הרמב"ם, דבארץ ישראל יקויים היעוד "והשבתי חי' רעה" כפשוטו, משא"כ בשאר הארצות - יעוד זה הוא משל בלבד.

אמנם, לכאורה תירוץ זה אינו מובן, כי קשה לומר שלדעת הרמב"ם אכן יהיו נסים בארץ ישראל, ומכמה טעמים:

א. לשון הרמב"ם היא שבימות המשיח לא "יבטל דבר ממנהגו של עולם", ומלשון זה משמע דקאי על העולם כולו, וארץ ישראל בכלל, ואם בארץ ישראל יתרחשו נסים - א"א לומר שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם.

ב. לעיל (בפי"א מהל' מלכים ה"ג) הוכיח הרמב"ם שמלך המשיח אינו צריך לעשות אותות ומופתים מהא שבימי בן כוזיבא "דימה הוא [רבי עקיבא] וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח" אף שלא עשה אותות ומופתים כלל. [ובגליון הקודם נתבאר שהוכחה זו של הרמב"ם כוחה יפה לא רק בנוגע להא דאין לדרוש ממלך המשיח עצמו לעשות אותות ומופתים, אלא גם למה שנתבאר בהלכה דידן שבימות המשיח בכלל לא יבטל דבר ממנהגו של עולם - ע"ש בארוכה]. ומכאן ראי' ברורה גם לנדר"ד, שלדעת הרמב"ם גם בארץ ישראל לא יתקיימו ייעודי הנסים כפשוטם, שהרי רבי עקיבא וחכמי דורו דימו שבן כוזיבא הוא מלך המשיח אף שלא היו אז אותות ומופתים כלל, גם לא בארץ ישראל.

ולפי זה הדרא קושיית הראב"ד למקומה, איך כותב הרמב"ם שבימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם, הרי כתוב "והשבתי חי' רעה מן הארץ".

[ומה שתירץ הרדב"ז בתחילת דבריו "כשם ששאר הכתובים משל, גם זה משל", הנה י"ל דזה שהראב"ד השיג מכתוב זה הוא כי בתורת כהנים (על כתוב זה) משמע שפרשו הפסוק כפשוטו, דאיתא שם ב' פירושים על "והשבתי חי' רעה": "רבי יהודה אומר מעבירן מן העולם, רבי שמעון אומר משביתן שלא יזיקו", ומפירושים אלו משמע שדרשו את הכתוב כפשוטו, ולא בדרך משל, וא"כ אין לתרץ ד"גם זה משל", ועדיין קשה ועדיין קשה, איך תתאים שיטת הרמב"ם שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם, עם הכתוב "והשבתי חי' רעה מן הארץ"].

”וכתתו חרבותם לאתים” – יתקיים כפשוטו?

והנה נוסף על השקו”ט הנ”ל כיצד ילמד הרמב”ם את הכתוב ”והשבתני חי רעה מן הארץ”, עוד יש לעיין היאך תתקיים לשיטת הרמב”ם נבואת ישעי’ (ב, ג-ד) ”וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה”, שבכתוב זה לא נאמר רק ששפועה לא יהיו מלחמות עוד בעולם, דזה יכול להיות גם דבר טבעי, שישנם זמנים שאין מלחמות נצרכות בעולם, אך כאן נאמר יתירה מזו, שישתנה טבעם של בני אדם, ולא יהיו מלחמות כלל, עד שיבטלו כליל את כלי הזיין, וזה וודאי היפך ”מנהגו של עולם”.

ומפורש מצינו שלדעת הרמב”ם יעוד זה יתקיים בימות המשיח כפשוטו:

בגמ’ שבת (סג, א) נחלקו רבי אליעזר וחכמים אם מותר לצאת בכלי זיין בשבת, דלר”א מותר לצאת בכלי מלחמה בשבת כיון ש”תכשיטין הן לו”, ואילו לחכמים ”אינן אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאתים וכו’”, ומפרש רש”י ”ואי תכשיטין נינהו לא יהו בטלין לעתיד”.

ופסק הרמב”ם כחכמים, שכן כתב בפירוש (הלכות שבת פ”ט ה”א): ”כל כלי מלחמה אין יוצאין בהן בשבת”.

והנה, בברכות (לד, ב) נחלקו ר’ חייא בר אבא ושמואל בנוגע לייעודים שבדברי הנביאים, דלדעת רחב”א ”כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח”, והיינו, שכל הדברים שנאמרו בנביאים יתקיימו בימות המשיח, אמנם דעת שמואל היא ”אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד”.

ובסוגיא הנ”ל בשבת (שם) מפורש שחכמים דס”ל שאסור לצאת בכלי זיין בשבת וגנאי הן, לא סבירא להו כשמואל, אלא לדעתם היעודים שנאמרו בנביאים, ובכללם היעוד ”וכתתו חרבותם לאתים”, יתקיימו בימות המשיח, ואז יתבטלו הכלי זיין.

וכיון שהרמב”ם פוסק בפירוש כחכמים, משמע שסבירא ל”י שהנבואה שבפסוק ”וכתתו חרבותם לאתים” מתפרשת כפשוטה, ואכן תתקיים בימות המשיח.

וכבר הקשה כן בלחם משנה (הלכות תשובה פ”ח ה”ז), שלכאורה דבריו אלו הם בסתירה לדבריו כאן בהלכות מלכים שבימות המשיח לא ”יבטל דבר ממנהגו של עולם” ו”אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד”?

עוד הקשה בלחם משנה (שם), דגם אילולי פסק הרמב”ם על יציאה בכלי זיין בשבת, הנה דבריו סתרי אהדי לכאורה, כי, כאן בהל’ מלכים (בתחילת ה”ב) וכן בהל’ תשובה (ספ”ט) הביא את דברי שמואל ד”אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד”, ואילו בפ”ח בהלכות תשובה (ה”ז) הביא את דברי רבי חייא בר אבא ש”כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח”.

ואם כן קשה, מהי שיטת הרמב"ם בעניין זה, האם סבירא לי' שיעודי הנביאים יתקיימו בימות המשיח, או שס"ל ש"אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות", ויעודי הנביאים משל וחידה הם?

אילני סרק יעשו פירות – משל הוא?

והנה, בנוסף לקושיות הנ"ל מהכתוב בתורה "והשבתי חי' רעה מן הארץ", ומ"וכתתו חרבותם לאתים", עוד יש להקשות מדברי הגמ' בסוף כתובות: "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות, שנאמר (יואל ב, כב) כי עץ נשא פרי, תאנה וגפן נתנו חילם". ועד"ז הוא בתורת כהנים (בחוקותי כו, ד) "ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות, תלמוד לומר ועץ השדה יתן פרי".

וגם כאן תמוה, איך אפשר לומר שבימות המשיח לא "יבטל דבר ממנהגו של עולם", הרי זה שאילני סרק יעשו פירות הוא ביטול מנהגו של עולם?

ולכאורה הי' אפשר לתרץ שלדעת הרמב"ם גם דבר זה משל הוא, ולדוגמא שעץ מאכל משל הוא לתלמיד חכמים (ראה תענית ז, א) ו"אילני סרק" לעמי הארץ, ולעתיד לבוא גם עמי הארץ יתנו פירות, שייחפכו לתלמידי חכמים (וראה פירוש כעין זה בענף יוסף לעין יעקב כתובות שם), וכיו"ב.

אמנם, תירוץ זה אי אפשר לאמרו, דנוסף לזה דיש לחלק בין דברי נביאים דשפיר יש לפרשם כמשל בלבד ולהוציאם מפרשום לגמרי, לדברי חז"ל שלכאורה צריכים לפרשם כפרשום, וגם אם טמונים בהם פירושים ורמזים שונים, אי אפשר לפרשם כמשל בלבד, הרי בנדוד"ד מוכח מדברי הגמרא והתור"כ גופם שהדברים מתפרשים כפרשום, ולא בדרך משל וחידה.

דבכתובות שם בא מאמר זה בהמשך לכמה מאמרים שפירושם כפרשום ממש, וכמו מה שנאמר שם קודם לזה ד"ר חנינא מתקן מתקלי" – שהי' "משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ, שהיתה חביבה עליו ומחזור שלא יצא שם רע על הדרכים" (רש"י כתובות שם), דמאמר זה פירושו כפרשום ממש שתיקן מכשולי ארץ ישראל, וכן שאר המאמרים בהמשך הסוגיא שם מתפרשים כפרשום, וא"כ גם המאמר דידן על אילני סרק שיעשו פירות שבא בהמשך לאותם מאמרים – גם הוא צריך להתפרש כפרשום.

וכן בתורת כהנים מובא ענין זה בהמשך לברכות וייעודים נוספים שיתקיימו בימות המשיח שהארץ "לא כדרך שהיתה עושה עכשיו אלא כדרך שעושה בימי אדם הראשון כו", נורעת ועושה פירות בן יומה כו', נטוע ועושה פירות בן יומה כו', העץ נאכל", שכל דברים אלו ברור שפירושם הוא כפרשום ממש, שכמו שהיה בימי אדם הראשון, כך יהי' גם כן, וא"כ, ברור הדבר שגם מה שנאמר בהמשך שאילני סרק יעשו פירות, גם זה מתפרש כפרשום.

ועפ"ז הדרא קושיין לדוכתא, איך כותב הרמב"ם שבימות המשיח לא "יבטל דבר ממנהגו של עולם" כאשר מפורש בדברי חז"ל שלעתיד לבוא גם אילגני סרק יעשו פירות, והרי זה ביטול מנהגו של עולם?

בין נבואות ויעודים על משיח עצמו ליעודים על ימות המשיח בכלל

ויש לומר הביאור בכל זה:

אחד מי"ג עיקרי האמונה שקבע הרמב"ם עצמו הוא שתהי' תחיית המתים (פירוש המשניות סנהדרין בסוף הקדמתו), והכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעולם הבא (משנה סוף סנהדרין, רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ו. וראה גם בפירוש המשניות (שם, ד"ה ועתה אחל) דברים חריפים: ואין דת ולא דקות בדת יהודית למי שלא יאמין בזה). והלא אין לך ביטול מנהגו של עולם וחיודו במעשה בראשית גדול מתחיית המתים.

וכיון שכן, מוכרחים אנו לומר שמה שכתב כאן הרמב"ם שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם לא בא בזה לקבוע שלא יהיו כלל שינויים במנהגו של עולם בימות המשיח, שהרי הדבר ברור שתהי' תחיית המתים, אלא צריך לומר שסבירא לי' להרמב"ם שיהיו שני שלבים בימות המשיח. דבשלב הראשון אכן לא יבטל דבר ממנהגו של עולם, ומה שיחיו המתים ויהיו אותות ומופתים ושינויים במנהגו של עולם – זה יהי' בשלב מאוחר יותר בימות המשיח.

ביאור הדברים:

נתבאר לעיל (בגליונות א, ב, ד) בארוכה דלדעת הרמב"ם עיקר תכלית ומטרת ביאתו של מלך המשיח אינה כדי לעשות אותות ומופתים ולחדש דברים בעולם, כי אם להחזיר לבני ישראל את האפשרות לקיים את התורה והמצוות בשלימות, כמו שהי' בימי דוד המלך.

וזהו עיקר דברי הרמב"ם בשני פרקים האחרונים דהלכות מלכים, דרוב דבריו סובבים סביב נקודה זו, שגדר ימות המשיח ע"פ הלכה הוא מה שיחזרו כל המצוות להתקיים בשלימות, וענין זה יבוא לפועל על ידי שיעמוד להם לישראל מלך מבית דוד, ויבנה בית המקדש, ויתקבצו כל ישראל לארץ ישראל, וכן מאריך בפרק דילן (פי"ב) שהמצב שישורר אז בעולם יהי' מצב נוח שיתן לישראל את האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות במנוחה גמורה.

ועל פי זה יש לומר שלדעת הרמב"ם יש לחלק בין היעודים שנאמרו על מלך המשיח עצמו או על המצב שישורר בעולם כתוצאה ישירה מביאת המשיח, לבין היעודים שנאמרו על ימות המשיח באופן כללי.

דהיעודים שנאמרו על מלך המשיח עצמו הנה מכיון שלדעת הרמב"ם עיקר מטרת ביאת המשיח הוא להביא את האפשרות לשלימות התורה והמצוות ולענין זה אין משיח צריך לעשות אותות ומופתים, לכן כל היעודים הנסיים שנאמרו על מלך המשיח והפעולות שנאמרו שיעשה

בהמשך ישיר לביאתו, מפרשם הרמב"ם בדרך משל, באופן שמתפרשים שגם הם נאמרו על דבר זה, מה שלעתיד ישרור מצב שבו יוכלו ישראל ללמוד תורה ולקיים המצוות במנוחה. ועל יעודים בלבד כתב "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם וכו'".

אמנם רק יעודים אלו מוכרח הרמב"ם לפרש שלא כפשוטם, משא"כ היעודים שלא נאמרו ביחס לביאת המשיח עצמו, אלא כענין כללי שיתרחש לעתיד לבוא, גם הרמב"ם יפרשם כפשוטו.

ודבר זה אינו בסתירה למה שכתב הרמב"ם שלעתיד לבוא לא ישתנה דבר ממנהגו של עולם, שהרי לא בא הרמב"ם לתאר כאן ב"ל מה שיקרה לעתיד לבוא ובימות המשיח, כי אם להגדיר עיקר מטרת ביאת המשיח לשם מה היא. ובזה קבע הרמב"ם ופסק שלא בא משיח לעשות אותות ומופתים, וכל היעודים שנאמרו בקשר לזה, אינם מתפרשים כפשוטו.

וממה שמצינו שבימות המשיח יעשה הקב"ה נסים גדולים ויהיו שינויים במעשה בראשית, הנה לדעת הרמב"ם אין כל אלו עיקר גדר ביאת המשיח אלא דברים נוספים שיעשה הקב"ה להראות חביבותם של ישראל, ואינם מגדרי ביאת המשיח גופא. וזהו הטעם שלא הביאם הרמב"ם בפירוש בדבריו כאן בהלכות מלכים, שכן לא קאי כלל בדברים נוספים אלו, אלא רק בעיקר תפקידו של מלך המשיח והמצב שישורר בעולם הנובע מצד עיקר זה.

ועפ"ז יש לומר שלדעת הרמב"ם יהיו ב' תקופות ושליבים:

א. הזמן דתחילת ביאת המשיח, בו יביא המשיח את העולם למצב שבו יוכלו לקיים את התורה והמצוות בשלימות. וכל היעודים שנאמרו בקשר לתקופה זו שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, מתפרשים בדרך משל, כיון שכל עיקר מטרת ביאת המשיח אינה לעשות אותות ומופתים כי אם לתת האפשרות לקיים התורה והמצוות בשלימות.

ב. לאחר שישלים משיח את עיקר עניינו ויביא את האפשרות לקיים תורה ומצוות בשלימות, אזי יזכו ישראל שיראה להם הקב"ה את גודל חביבותם לפניו ע"י שיראה להם נסים גלויים, כתחיית המתים וכו' ב. וכל היעודים שנאמרו בקשר לימות המשיח שאינם קשורים ישירות לביאת המשיח - אפשר לפרשם כפשוטו, כי יתקיימו בתקופה זו המאוחרת יותר.

ומדוייק הדבר בלשון הרמב"ם כאן שכתב "וזה שנאמר בישע"י וגר זאב כו' משל וחידה כו' שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב וכנמר, שנאמר זאב כו', ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר כו', שנאמר וארי' כו', וכך כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר הי' משל ומה ענין רמזו בהן":

דמזה שדייק בלשונו וכתב כאן "וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח" ולא כתב "בענין ימות המשיח" משמע שלא קאי בכל היעודים שנאמרו בקשר לימות המשיח כי אם רק במה שנאמר "בענין המשיח" עצמו, שעליהם מכוונים דבריו ש"הם משלים". משא"כ שאר היעודים בקשר "לימות המשיח" אפשר לפרשם כפשוטו.

וזהו שממשיך הרמב"ם ומפרט בדבריו שהיעוד ד"וגר זאב עם כבש" (ישע"י יא, ו) מתפרש בדרך משל, כיון שיעוד זה נאמר בהמשך ל"ויצא חוטר מגזע ישי גו'" (שם יא, א ואילך), המדבר

על מלך המשיח עצמו. ולכן הוכרח הרמב"ם לפרשו בדרך "משל וחידה" – "שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם" ו"יחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו", והיינו דכיון ש"וגר זאב עם כבש" הוא המשך הנבואה העוסקת בעיקר תפקיד מלך המשיח ומטרת ביאתו, לכן מוכרח הרמב"ם לפרש שנבואה זו היא בדרך משל וחידה ללמדנו שלא יהיו להם לישראל טרדות ובלבולים מאומות העולם, ויוכלו לקיים המצוות בשלמות ובמנוחה.

תקופת "עולם כמנהגו נוהג" ותקופת "שינוי מנהגו של עולם"

ולאחר שלמדנו יסוד זה בשיטת הרמב"ם ויחסו לנבואות ויעודי חז"ל אודות הגאולה העתידה, שמה שכתב כאן שלא יבטל דבר ממנהגו של עולם קאי רק על היעודים שנאמרו על מלך המשיח עצמו ועיקר תפקידו, ורק עליהם כתב שיתפרשו בדרך משל וחידה, אבל בנוגע לשאר העניינים שיהיו בימות המשיח שאינם שייכים לעיקר תפקידו של מלך המשיח עצמו, הנה גם להרמב"ם יכולים הם להתפרש כפשוטם, הנה על פי זה כל הקושיות שהקשינו לעיל על דברי הרמב"ם סרות מאליהם:

א. הכתוב "והשבתי חי' רעה מן הארץ" (שממנו הקשה הראב"ד) לא נאמר ביחס לביאת המשיח ופעולותיו, ולכן גם להרמב"ם שפיר יש לפרשו כפשוטו, שדבר זה יתקיים בתקופה השני' בימות המשיח, ולא בתחילת ביאת המשיח.

ב. נבואת "וכתתו חרבותם לאתים" גם לא נאמרה ביחס לתקופת ביאת המשיח דווקא, ולכן הא דפוסק הרמב"ם כחכמים ומשמע שס"ל שיתקיים הדבר כפשוטו בימות המשיח, אינו סותר למה שכתב כאן ש"לא יבטל דבר ממנהגו של עולם", כי בשתי תקופות שונות מדובר. דמה שלא "יבטל דבר ממנהגו של עולם" הוא בתקופה הראשונה דביאת המשיח, ואילו נבואת "וכתתו חרבותם לאתים" תתקיים בתקופה השני', אחרי שישלים מלך המשיח פעולתו ויהיו ישראל עוסקים בתורה ומצוות בשלימות.

ג. מה שכתב הרמב"ם "כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח" אינו בסתירה לדבריו "אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד" כי בשתי תקופות מדובר. בתקופה הראשונה, בתחילת ביאת המשיח "אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד", ובתקופה השני' יתקיימו כל דברי שנתנבאו הנביאים על ימות המשיח כפשוטם.

ד. היעוד שלימות המשיח אילני סרק יעשו פירות – שעל כרחך חייבים לפרשו כפשוטו – אינו סותר למ"ש כאן הרמב"ם שלא "יבטל דבר ממנהגו של עולם" כי לדעת הרמב"ם יתקיים בתקופה שני' דימות המשיח, לאחר השלמת הפעולות בקשר לשלימות קיום התורה והמצוות.

ועיקר הדברים הם שלדעת הרמב"ם מטרת ביאת המשיח היא להביא את האפשרות לקיים את התורה והמצוות בשלימות, ולזה אינו נצרך לעשות אותות ומופתים, וכל היעודים שנאמרו

בקשר לזה, על כרחנו יתפרשו באופן שגם הם על ענין זה ידברו, ומשל הם לזה שישורר בעולם מצב המאפשר שלימות התורה והמצוות.

אמנם, ברור שגם לדעת הרמב"ם, לאחרי שיהיו ישראל שלמים בתורה ומצוות, יזכו לראות נסים ונפלאות, שיראה להם הקב"ה להראות חביבותם לפניו, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו).

עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת – מפני מה מפרשם הרמב"ם בדרך משל?

איתא בגמ' (שבת ל, סע"ב) "ייתב רבן גמליאל וקא דריש, עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר יהי פסת בר בארץ (תהלים עב, טז), ליגלג עליו אותו תלמיד כו', אמר לי' בא ואראך דוגמתן בעולם הזה, נפק, אחוי לי' כמיהין ופטירות, ואכלי מילת נברא בר קורא". ומהא דהראה ר"ג לתלמיד דוגמאות מוחשיות להא שתוציא א"י גלוסקאות - כמיהין ופטירות, וכלי מילת - נברא בר קורא, משמע שיעודים אלו יתקיימו כפשוטם ממש.

אמנם, בפירושו המשניות להרמב"ם (סנהדרין בהקדמה לפ' חלק) פירש מאמר זה על מה ש"יהי' נקל מאוד על בני האדם למצוא מחייתם, עד שבעמל מעט שיעמול אדם יגיע לתועלת גדול. וזהו שאמרו עתידה א"י להוציא גלוסקאות וכלי מילת, לפי שבני אדם אומרים כשימצא דבר מוכן ומזומן, פלוני מצא פת אפוי ותבשיל מבושל", והיינו שמפרשו שלא כפשוטו, וממשיך ש"קצף החכם הזה שאמר המאמר הזה על תלמידו כשלא הבין דברו וחשב שהוא על פשוטו, והשיבו כפי השגתו, ולא היתה אותה התשובה תשובה האמיתית, והראי' על שלא השיב לו על אמתתו - מה שהביא ראי' אל תען כסיל כאולתו".

ולכאורה, הרי נתבאר לעיל (בפנים אות ד) שעל כרחך גם לדעת הרמב"ם יתקיימו נסים לעתיד לבוא בתקופה מאוחרת בימות המשיח, וא"כ, מאחר שפשטות דברי הגמ' מורים שיעוד זה יתקיים כפשוטו, מדוע הוכרח הרמב"ם להוציאו מפשוטו ולפרשו בדרך משל בלבד?

ויש לומר הביאור בזה:

הפסוק שממנו למד ר"ג שעתידה א"י להוציא גלוסקאות וכלי מילת הוא "יהי פסת בר בארץ", והרי פסוק זה בא בהמשך לנאמר קודם (תהלים שם, א) "לשלמה אלקים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך", דקאי על מלך המשיח עצמו, ולא על ימות המשיח באופן כללי. וא"כ שפיר מובן מה שהוכרח הרמב"ם לפרשו שלא כפשוטו, שהרי נתבאר לעיל (שם) שכל היעודים שנאמרו בקשר למשיח עצמו ופעולותיו, ועניינם הוא שינוי מנהגו של עולם - מפרשם הרמב"ם לא כפשוטם אלא שבאים לבאר שישורר אז בעולם מצב שיאפשר לקיים את התורה והמצוות. ולכן גם כאן, שהיעוד נאמר בקשר למלך המשיח עצמו, הוכרח הרמב"ם לפרשו שלא כפשוטו אלא ביחס לעיקר ענינו של משיח - שלא יוצרכו ישראל לעמול מאוד למצוא

מחייתם אלא יגיע להם במעט עמל, כך שיהיו פנויים ללמוד תורה ולקיים המצוות.

[ויש להעיר שעד"ז הוא בשאר הדברים שאמר ר"ג בשבת (שם): "עתידה אשה שתלד בכל יום", ו"עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום", שגם עליהם הראה ר"ג לתלמידו דוגמאות מעולם הזה, ומשמע שהם כפשוטם, די"ל שלדעת הרמב"ם כל אלו משל הם, כי בפסוקים שמביא ר"ג כראי' על קיום יעודים אלו ("הרה ויולדת יחידיו" (ירמי' לא, ז), "ונשא ענף ועשה פרי" (יחזקאל יז, כג)) - מדובר על ביאת המשיח והפעולות שיהיו על ידו, וק"ל].

בין "עושים פירות" ל"טענו פירות"

איתא בגמ' (סוף כתובות): "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות, שנאמר (יואל ב, כב) כי עץ נשא פריו, תאנה וגפן נתנו חילם". ועד"ז איתא בתורת כהנים (בחוקותי כו, ד) "ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות, תלמוד לומר ועץ השדה יתן פריו".

אמנם, יש לדייק בלשונות חז"ל אלו, שכמה חילוקים יש ביניהם: א. בגמ' מדובר על "אילני סרק שבארץ ישראל" בלבד, ובתנ"כ לא נתפרט שמדובר על א"י דוקא. ב. בגמ' הלשון היא "שיטענו פירות" ובתנ"כ "עושים פירות", דהלשון "יטענו" פירושה שלא יהי' זה טבע העץ עצמו אלא שהפירות יהיו על העץ כמו משא הטעון עליו, שאינו שייך לאילן עצמו, משא"כ הלשון "עושים פירות" משמע שכן יהי' טבען של אילני סרק.

וי"ל שבגמ' ובתנ"כ מדובר על שני ייעודים שונים, דבגמ' נאמר שעתיד לבוא זמן שבו אילני סרק יטענו פירות, ולא שכן יהי' טבע אילני הסרק שבזמן ההוא אלא זה יהי' נס מיוחד ש"יטענו" אילנות אלו פירות, וגם זה בארץ ישראל בלבד. משא"כ בתנ"כ נאמר שעתיד להיות זמן שבו ישתנה הטבע של כל אילני סרק שבכל העולם ויתחילו לעשות פירות.

ויש לבאר ששני יעודים אלו הם בהתאם לשתי התקופות שנתבארו לעיל בארוכה:

בתקופה הראשונה לביאת המשיח, הנה כללות המצב בעולם כולו יהי' שלא "יבטל דבר ממנהגו של עולם", ולכן זה שאילני סרק יעשו פירות, יהי' זה - לדעת מ"ד זה בכתובות - בארץ ישראל בלבד, וגם זה באופן של "יטענו" - שלא ישתנה טבע האילני סרק לגמרי.

אך בתקופה השני', לאחר שישלים מלך המשיח פעולותיו, שאזי כללות המצב בעולם יהי' באופן של חידוש במעשה בראשית, אזי ישתנו טבעם של כל אילני סרק שבכל העולם להיות עושים פירות.

